

نیپال بەرھەوگۆی ؟

17/04 /006

فەرەیدون ھەمەرەشید سووسرا
faraidun_73@hotmail.com

وولاتی نیپال لەرۆژھەلاتی ئاسیا کەوتۆتەنیوان وولاتی چین و ھیندستان ژمارە ی دانیشتوانی زیاترلە 27 ملیۆن کەسە و زۆرینە ی ھیندۆس ئاینن،نایە ھەکانی موسڵمان و بودا کەمینەن. یەکیکە لەوولاتەکەم داھاتەکانی جیھان

میزووی دەسەلاتی سیاسی

لەسالی 1951 پاشای ئەوکاتی نیپال بەدەستبەردن وگەرانیوە بۆکۆمەئیک ریپۆرمی کۆنەخواری سیستەمی باو و تەقلیدی سەرۆک وەزیرانی گۆری بۆ دەسەلاتی پزێمی شاھەنشایی کەتا دەییە سالی 1990 سیستەمی بەرپۆبەردنی وولات بوو،لەسالی 2001 لەروداویکی ترسناکدا خیزانی پاشایەتی نیپال بەدەستی خوودی وەلیعەدی وولات کوژران و دواتر خۆشی دەستی بەخۆکوژی کرد، ھەردوای ئەوروداوە گیانندرا برای پادشای وولات دەسەلاتی سیاسی گرتەدەست و تاھەنوکە فەرمانرەوای دەسەلاتی سیاسی وولات دەکات. پادشا گیانندرا لەشەوئیکی فیبرپووری 2005 دا دوا ی پچراندن و لەکارخستنی تەواوی پەییوەندیەکانی تەلەفۆن وگەیانندن وداخستنی ھاتووچۆلە فرۆکەخانە ی کاوا تماندۆی پایتەخت سەرۆک وەزیران و بیست کەسایەتی حکومەتی لەکاردووورخستەووە و حکومەتی ھەنۆەشاندەووە و ھەموودەسەلاتەکانی بۆی خۆی قۆرخکرد،بەووی ئەوانە لەجیگەرکردنی ناسایش و بەچارەنەگەیانندی شەری ناوخی بیتوانابوون و بەلیننی ئەووی بەجەماوەردا کەھەنێژاردن و دەسەلاتی پەرلەمانی دا بەرزینیت .

باری ناسایی

لە 6 ی ئەم مانگەو تەواکۆ ئیستاباری ناسایی نیپال ی گرتۆتە وە قوتابخانەوزۆریە ی شۆینەگشتییە کان بەدەرگادا خراوی ماونەتەو،جەماوەروخۆپیشاندەران بۆپشتیوانیکردن لەھەوت پارتی ئۆپۆزیسۆن کەبەرەسمی کاری سیاسی دەکەن لەمانگرتنیک گشتی وچەند رۆژەدان لەدژی کارو زیادەرۆییەکانی دەسەلاتی پاشایەتی وپابەند ئەبوون بەبەئینەکانی سالی رابردوو بۆچوونەناو پڕۆسە ی ھەنێژاردن و جەختکردن لەسەرولانان وکەمکردنەووی دەسەلاتی پاشایەتی .بۆھینانەگۆری پزێمیک دیموکراسی فرەلایەتی تانیپال لەگەندەلی و قەیرانەکانی ئەوشەرەناوخیە دووربختاھەو کەدووچار ی بوو، لەقۆستەووی ناانارامیەکاندا چەکدارەچە پەرەکانی ماوی کەھیزی قەدەغەکراوی ناو وولاتن لەچالاک ی بەردەوام وجیا جیادان بەووشاندنی گورزی کوشندە لەھیزەکانی حکومەت بەکوشتن وپەبارتەگرتن،بەلام جاری ئەوہیان داوہ بۆیەردەوامی وپشتگیریکردنی مانگرتن وناوەزایەتیەکان لەسنووری کاتماندۆدا دەست بەتوندووتیژی نەدەن،لەکاردانەووەکانی حکومەتداسەرەپا یی قوربا نی گیانی بەدەیان خەلک راپیچی گرتن وزیندانیکردن بوونەتەو،بەبرۆای چاودیرانی سیاسی ناوچە یی سەرەپا یی ھاوسۆزی پارتەپەسمیەکانی ئۆپۆزیسۆن بۆ چەکدارەچە پەرەکان مانگرتن بەردەوامەکان ھەلیک و نیشانەیکە رۆشتنری نزیکیبوونەووی نیوان پارتەکانی ئۆپۆزیسۆن وچەکدارەماوییەکانە، وەچاودەرووانی ئەوودەکریت لەچەند مانگی داھاتوودا بچنەناو ریکەووتنیک سیاسییەووە بۆیک نامانجی سیاسی ھەویش لەکارخستن و دەست کوژکردنی پاشا گیانندرا، لەکاردانەووە ناوچە یی وئییووەئەتیەکاندا سەرەپا یی ھیندوچین راستەوخۆ بائووی ئەمریکا لەنیپال توندوتیژیەکان و بەر خووردی سیاسی حکومەتی بەپیشیلکردنی مافی مرۆف و مافەکانی ھاوولات بوون لەقەئەمدا،نایندی

ئالوگوڭرەسىياسىيەكان دژوارە بەھوى حەكمەتى شاھەنشايى بەجى دەست نەبەردن بۇسىستەمىكى دىموكراسى وسەقامگىركردنى ئاشتى لاي نىپىاليەكان دەسلەتتىكى رەش و بىزراود، لايە نى دووم چەكدارەتووندرەوەكان لەلايەن چىنى دراوسى ونەمىركاورۇژئاوۋە پىشتىگىرى وھاوكارى ناكىرىت بەلكوۋىپەپچەوانەو، كەواتەنۇپۇزىسىۋنى ميانەرەولە وپارتانەى ئىستا لەناوخۇدا رابەرايەتى ناپەزايەتپەكان دەكەن يارىزادىكى ناۋگەمەكەن بۇدەسلەتتى دواى ئالوگوڭرەسىياسىيەكان، دواترىش سەرگەوتنەكان بەدەستە بىردن بۇگقتۇ لەگەل چەكدارەتووندرەوەكان مسۆگەرتدەبىت چوونكە چەكدارەكان نفوزولايەنگرى خۇيان ھەيە، كەواتەبەفەرھەراھەمكردنى دىموكراسى ونازادى راستەقىدە بۇخەئكى نىپال دەكرىت سەرەتاكانى كۇ تايھىنابىت بەشەرە دەسالەيىەى ناوخۇ كەزىاتر لە 15ھزار قورىانى لىكەوتۇتەو، تاسەقامگىرىۋونى ئاشتى رەنگىك بداتەوۋەبەئىانى ناسايى خەئكى نە وولاتە .

چەكدارەتووندرەوەكان

بۇماۋى نىك بەدەسال دەبىت نانارامى و توندىتتىزى بەرفراوان وولاتى نىپالى گرتۇتەو، وناۋبەناۋ ھەۋالى پىكادانەكان لەنىۋان چەكدارەچە پرەوەكانى ماۋىست و ھىزەكانى دەسلەت روۋبەرىكى بەرفراوان لە بەرنامە ھەۋالىپەكانى جىھان پىكىدنىت، چەكدارەكانى ماۋ كەبەناۋى كۇمەئەى يەگرتوۋ خۇيان ناساندوۋە لەسالى 1994 دەستىان بەخەباتى رىكخراۋى كردوۋە و لەسالى 1996 بەدواۋە دەستىان داۋەتەچەك و خەباتى چەكدارىان راگەياند بەحسابى بانگەشە وپروپاگەندەكانى خۇيان لەسەررۇشنايى تىزەكانى ماۋتسىتۇنگ وپەسوود وەرگرتن لەنەزمونەكانى رىكخراۋى رىكاي درەوشاۋە كەدژى وولاتى پىرۇ دەجەنگان خەباتى پارتىزانى وچەكدارى خۇيان دەبەنە پىشەو، سەرەتا نەم رىكخراۋە لەگوندىشۋىنەدوۋرەدەستەكان لايەنگروچالايكان ھەبوۋىلەم ئىستا بەۋوتەى چاۋدىرانى سىياسى شۇرۋونەتەوۋە بۇناۋشارەكان بەكارى لىدانى بىنكەكانى پۇلىس وسەربازگەكان تا توندىتتىزى وبارمتەگىرى، چەكدارانى ماۋى لاي نەمىركا وەك رىكخراۋىكى توندىتتىزى و تىرۋىست بەنەژماردەھاتوۋە، ھەرۋەھالەلايەن وولاتى چىن بەرپىكخراۋىكى رىشپىرنىست و لادەر لەھزروتىزەكانى ماۋتسىتۇنگ دەخوئىرنەوۋە .

